

BESZÁMOLÓK, HÍREK

In memoriam Katona Gábor

Katona Gábor tanítványom és barátom volt, ma már tudom, hogy nem ismertem eléggé.

A pécsi egyetem bölcsészkarának hallgatója s az egyik legtehetségebb, legtudatosabb diák volt, akivel több mint két évtized alatt összekapadtam. Filozófiával, majd később a filozófia és pszichoanalízis érintkezési területével foglalkozott – egyetemi hallgatóként jelentette meg első írásait a *Thalassában* [„Modern pragmatizmus és pszichoanalízis. Rorty ironikus esztétája az analitikus diványán” (8), 1997, 1: 100–115.; „Könyveliség és pszichoanalízis” (10), 1999, 2–3: 189–205.]. Pécsről az Egyesült Államokba került ösztöndíjjal, és néhány küzdelmes év után felvételt nyert a nemzetközi egyetemi világ egyik legrangosabb intézménye, a Princeton Egyetem tudománytörténeti doktori programjába; disszertációs témája a pszichoanalízis története volt. Professzorai ott is, e különleges szellemi közösségben is kiemelkedő képességűnek és különleges teljesítményre képesnek tartották.

Útja, iránya, lehetőségei ellenére ez év elején öngyilkos lett. Innen nézve könyve, mely a Janus/Osiris kiadónál *Az önismeret paradigmái* címmel 2000-ben jelent meg, kétségtelenül valami különösen fontosat keresett. Nemcsak az én történetének bonyolult hagyományát, hanem valami sokkal megfoghatatlanabbat,

saját létének értelmét vagy éppen értelmetlenségét. Az elfogadhatatlan az, hogy ezt már csak akkor értjük meg, amikor lehetetlenné vált beszélni róla.

(Bókay Antal)

*

Irodalom és pszichoanalízis

Műhelybeszélgetések a Műcsarnokban

„Fecseg a felszín, hallgat a mély” – ezt a József Attila-idézetet választottuk az irodalom és pszichoanalízis kapcsolatáról szóló műhelybeszélgetés-sorozat címéül tavaly ősszel – és mivel éppen akkoriban alakult meg az újonnan alapított József Attila Társaság, a közös témát érintő, tervezett vitaestek kitűnő alkalmat kínáltak a Ferenczi Sándor Egyesülettel való együttműködésre. Mindkét szakmai tömörülésnek alapvetően fontos célja ugyanis a pszichoanalitikus szemlélet minél szélesebb körben való megismertetése.

Meghívónk alább ismertetett szövegéből egyértelműen kiderül, miért éreztük úgy, hogy termékeny párbeszéd alakulhat ki a vitaesteken az eddig külön „kasztként” működő, noha gyakran ugyanazzal az anyaggal dolgozó irodalmárok és pszichológusok között.

„A pszichoanalitikus szemlélet a múlt század első évtizedeiben termékeny nézőpontnak számított a magyar irodalomban – de az ötvenes években a „psi”-vel kezdődő tudományokat tiltották vagy gyanakvás-

sal kezelték hazánkban. Ennek következtében a hatvanas-hetvenes években Ferenczi Sándor és a világhírű budapesti iskolához tartozó analitikusok munkásságának az emléke is elhomályosult.

József Attila költészete azonban hídszeretpet töltött be a nehéz időkben: pszichoanalitikus „ihletettséggű” művei közvetítésével a felnövekvő nemzedékek is tudomást szereztek a rejtett összefüggések tudományának művészileg kiaknázható értékeiről.”

Nemcsak a „nehéz időkben”, hanem ezen az újkori vitafórumon is betöltötte hagyományos „hídszeretpet” József Attila, miután a témában járatos, neves irodalomtudósok, pszichológusok közül sokan az ő alkotói módszerét, verseit elemezték a mind nagyobb számú érdeklődő előtt. De a vitaestek témája nem korlátozódott kizárólag József Attilára és életművére, hanem a régebbi korok magyar és világirodalmára is kitekintett.

A sorozat első évadában azt tartottuk elsődleges célunknak, hogy a nagyközönség fogalmat alkosson arról, miképp alkalmazható a mélylélektani szemlélet az irodalmi művek elemzése vagy az alkotók személyiségének vizsgálata során, s hogyan integrálhatják a lélekelemzés eredményeit a társtudományok művelői.

Tavaly ősszel és télen a Helikon Könyvesház klubjában, az idén januártól pedig a Múcsarnok előadótermében rendezhettük meg minden hónap harmadik péntekén este hat órától az interdiszciplináris műhelybeszélgetéseket, egyre népesebb kö-

zönség előtt. Nemcsak a szakemberek, egyetemisták, tanárok és diákok, hanem a laikusok közül is sokan érdeklődtek a témában járatos, neves irodalomtudósok, pszichológusok előadásai iránt, és az évad végére valódi vitafórummá váltak összefüggéseink.

Emlékeztetőül – a dokumentálás szándékával – felsoroljuk az eddigi vitaestek témáit és előadóit.

Hagyomány és modernitás: a pszichoanalízis változó irodalomképe (Erős Ferenc); *Lelki folytonosság és nem folytonosság József Attila „Elmaradt ölelés”-e kapcsán* (Kassai György); *A Ferenczi–Groddeck–Füst Milán-háromszög* (Hárs György Péter); *Hamlet fantomjai – a Szellem pszichoanalitikus interpretációja* (Bókay Antal); *József Attila: betegség, alkotás, pszichoanalízis. Utak és tévutak* (Szőke György); *József Attila költői ösztönszublímációja* (Tverdota György); *Apák és gyermekeik pszichoanalitikus megközelítésben. Családon belüli szerelem és erőszak Vörösmarty két drámájában* (Dede Éva); *„Csodagyereknek tartottak, pedig csak árva voltam”. A kreativitás biográfiája és az „enfant terrible” lélekrajza: József Attila, Ferenczi Sándor és Karinthy Frigyes* (Nemes Livia); *Identitás és partnerkapcsolat: Karinthyé Böhm Aranka* (Borgos Anna).

Sorozatunk kitűnő sajtóvisszhangot kapott: a két rendező „szerv” – a Ferenczi Sándor Egyesület és a József Attila Társaság – vezetői kerekasztal-beszélgetésen vettek részt a Magyar Televízió Tudósklubjában (műsorvezető: Gábor György), vala-

mint a Petőfi rádió éjszakai beszélgetőműsorában (szerkesztette: Ördögh Csilla), a *Könyvhét* című kulturális kéthetilapban pedig Mátraházi Zsuzsa készített egész oldalas riportot a témáról. A terasz.hu című internetes újságon kívül az *Élet és Irodalom*, illetve a *Magyar Narancs* is rendszeresen hírt adott programjainkról.

A *Thalassa* e számában a sorozat keretében elhangzó vitaindítók közül néhány előadás írásos változata is olvasható – kiegészítve olyan, a témához kapcsolódó tanulmányokkal, amelyek már nem értek bele a műhelybeszélgetések idei programjába.

Ősztől tovább folytatódik a sorozat, terveink szerint immár *Művészet és pszichoanalízis* címen, mert az irodalom mellett szeretnénk kiterjeszteni a többi művészeti ágra is a mélylélektani vizsgálódást. Szeptemberre elkészül a részletes program, melynek keretében szó lesz többek között Joyce és a pszichoanalízis kapcsolatáról, a költőfeleségek és a női identitásproblémáiról, Virág Teréz művészi kreativitást fejlesztő terápiás módszeréről és a klasszikus filmalkotások analitikus értelmezéséről.

Továbbra is várjuk az érdeklődőket minden hónap harmadik péntekén 18 órakor a Műcsarnokban.

Valachi Anna
(a sorozat szerkesztője)

*

A társadalmi diszkrimináció a témája a tízéves KÚT Alapítvány idei konferenciájának, amelyet 2003. no-

vember 29–30-én a Bálint Zsidó Közösségi Házban (1065 Bp., Révay u. 16.) rendeznek meg.

A Kút Alapítvány megálmodója dr. Virág Teréz volt, aki azzal a szándékkal hozta létre férjével közösen az alapítványt, hogy pszichoterápiás segítséget nyújtson a társadalmi üldöztetéstől szenvedőknek. A két évente megrendezett tudományos szakmai konferencia a szakemberek párbeszédére és tapasztalataik megosztására kínál fórumot.

Az idei konferencia napirendjén szereplő témák: a Kút Alapítvány tevékenysége; a társadalmi traumák hatásai pszichológiai és pszichoterápiai megközelítésből; a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok pszichés gondozása; az átöröklődő traumák és a gyász pszichológiai mechanizmusai; a kisebbségi sors és a zsidó identitás alakulása a rendszerváltás után; a traumatizáltakkal foglalkozó szakember mentálhigiénéje; az identitásformálás és a Holokauszt oktatásának lehetőségei; a terror pszichológiája; az aktuális traumák.

Részvételi díj: október 15. előtt befizetve: 6600 Ft; diákoknak és nyugdíjasoknak: 4000 Ft. (Levelezési cím: dr. Bárdos Katalin, a KÚT Alapítvány igazgatója: 1016 Budapest, Mészáros u. 12.; Békés Vera, a KÚT Alapítvány munkatársa: bekes_vera@hotmail.com) Október 15. után és a helyszínen: 8800 Ft; diákoknak és nyugdíjasoknak: 5000 Ft. Napijegy (csak a helyszínen váltható): 4400 Ft; diákoknak és nyugdíjasoknak: 2500 Ft.

A konferencia akkreditált.

A Magyar Pszichoanalitikus Egyesület 10., egyben első új típusú őszi konferenciáját *A gyöngéd analitikus és a kemény tudományok* címmel rendezik meg.

Időpont: 2002. október 24–25.

Helyszín: Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem Államigazgatási Kar. Budapest XI. ker., Ménesi út 5.

A részletes tájékoztatót és programot lásd az egyesület honlapján: <http://www.c3.hu/~pszian> címen.

*

Humán etológiai nyári egyetem

A humán etológiával és a társdiszciplínákkal foglalkozó nyílt előadássorozatot rendezett június 12-

13-án a Debreceni Egyetem Orvosi és Egészségtudományi Centrumának Magatartástudományi Intézete a DEOEC Centrumelnöki Hivatal Dísztermében. A nyári egyetem tengerentúli és európai egyetemekről érkezett vendégei – Thomas Bouchard Jr. (University of Minnesota), Karl Grammer (Ludwig Boltzmann Institute for Urban Ethology, Vienna), Michael McGuire (University of California, Los Angeles), Frank Salter és Wulf Schiefenhoewel (Max Planck Society) és Carmen Strungaru (University of Bucharest) – az evolúciós elmélet, a pszichológia, az orvoslás és az etológia határmezsgyéit érintették előadásaikban. A sikeres nyári előadássorozatot a tervek szerint kétévénként újra rendezik.

VIKÁR GYÖRGY HALÁLÁRA. Előző számunkban 75. születésnapja alkalmából tisztelgünk dr. Vikár György előtt, holott – 1926-os születésű lévén – már két évvel ezelőtt betöltötte a jubileumra alkalmas kínáló kort. Gratulációnk valódi apropója az volt, hogy a méltán köztiszteletnek örvendő pszichoanalitikus – számos szakmai alapmű szerzője és hálás tanítványok mesétere – elnyerte a *Soros-Alapítvány Alkotói díját*. Már megfogalmaztuk a helyreigazítás szövegét, amikor váratlan haláláról értesültünk. Megrendületen búcsúzunk tőle a pszichoanalitikus szakma nevében. Megkerülhetetlen műveivel azonban továbbra is köztünk marad.

E számunk szerzői

- Benvenuto, Sergio** – filozófus, pszichoanalitikus, Istituto di psicologia CNR, viale Kant 15, 00137 Róma, e-mail: benvenuto.jep@mclink.it
- Bókay Antal** – irodalomtörténész, egyetemi tanár, PTE BTK Angol Nyelvi Irodalmak Tanszék, 7632 Pécs, Ifjúság útja 6., e-mail: bokaya@axelero.hu
- Borgos Anna** – pszichológus, MTA Pszichológiai Kutató Intézet, 1132 Budapest, Victor Hugo u. 18–22., e-mail: borgos@mtapi.hu
- Dede Éva** – tanár, Vörösmarty Mihály Gimnázium, Érd, PhD-hallgató PTE BTK, e-mail: szadovaja@freemail.hu
- Erős Ferenc** – pszichológus, egyetemi tanár, PTE BTK Szociálpszichológiai Tanszék, MTA Pszichológiai Kutató Intézet, 1132 Budapest, Victor Hugo u. 18–22. e-mail: feros@mtapi.hu
- Fonagy, Peter** – pszichoanalitikus, egyetemi tanár, Sub-Department of Clinical Health Psychology, University College London, Gower Street 1, London WC1E 6BT, e-mail: p.fonagy@ucl.ac.uk
- Kassai György** – irodalomtörténész, műfordító, 84 rue Vergniaud, 75013 Paris, Franciaország, e-mail: gkassai@magic.fr
- Lénárd Kata** – pszichológus, egyetemi tanársegéd, PTE BTK Pszichológiai Intézet, 7632 Pécs, Ifjúság útja 6., e-mail: lenka18@freemail.hu
- Lengyel András** – irodalomtörténész, Móra Ferenc Múzeum, Szeged, Pf. 474.6701
- Lubinszki Mária** – filozófus, pszichológus, PhD-hallgató, PTE BTK, 3535 Miskolc Kuruc u. 75., e-mail: maria.lubinszki@freemail.hu
- Mészáros Judit** – kiképző pszichoanalitikus, pszichoterapeuta, 1055 Budapest Szt. István krt. 13., e-mail: juditmes@hu.inter.net
- Papp Zoltán János** – PhD-hallgató, ELTE BTK Modern Magyar Irodalomtörténeti Tanszék, e-mail: zopalini@hotmail.com
- Pfítzner Rudolf** – pszichológus, pszichoanalitikus, kiképző analitikus, Akademie für Psychoanalyse und Psychotherapie München, e-mail: pfitzner.rudolf@t-online.de
- Valachi Anna** – irodalomtörténész, 1048 Budapest, Óceán-árok u. 15. e-mail: anna.valachi@ella.hu